

ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო რეგიონალური და უნივერსალური სახელმძაკრულებო ორგანოები და მათი მნიშვნელობა

ნინო ბოჭორიშვილი

სამართლის დოქტორი, გურამ თავართქილაძის სახელობის თბილისის სასწავლო უნივერსიტეტის სამართლის ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი, სამართლის მეცნიერთა კავშირის წევრი

ელფოსტა: nino.botchorishvili@gttu.edu.ge

აბსტრაქტი

სტატიაში განხილულია საერთაშორისო და ეროვნულ დონეზე აღიარებული ადამიანის უფლებების უფლებების სარგებლობის მნიშვნელოვანი ასპექტები და დარღვეული უფლებების ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე დაცვის საშუალებების ეფექტურობის საკითხები.

კვლევის ფარგლებში განხილულია ევროპის საბჭო, როგორც რეგიონალური საერთაშორისო ორგანიზაცია და გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, როგორც უნივერსალური საერთაშორისო ორგანიზაცია და მათ მიერ მიღებული საერთაშორისო ხელშეკრულების საფუძველზე დაარსებული რეგიონალური და უნივერსალური მექანიზმების მნიშვნელობა. სტატიაში განხილულია უნივერსალური საზღვარგარეთ ორგანოებისადმი იშვიათი მიმართვის გამომწვევი მიზეზები, ასევე ევროპის საბჭოს ეგიდით მიღებული ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ კონვენციიდან წვერი სახელმწიფოს გასვლით გამონვეული უარყოფითი შედეგები.

მიუხედავად იმის, რომ საქართველომ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების დაცვის კონვენციას 2014 წელს მოაწერა ხელი, დღემდე არ არის რატიფიცირებული მისი დამატებითი ოქმი, რის გამოც არ არსებობს შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა უფლებების კომიტეტისათვის მიმართვის არანაირი მექანიზმი.

კვლევამ აჩვენა, რომ თურქეთისთვის „სტამბულის კონვენციის“ დებულებების ეროვნულ კანონმდებლობაში ასახვა და მისი პრაქტიკაში განხორციელება გადაულახავ პრობლემად იქცა, რის გამოც იგი გავიდა კონვენციიდან, რაც ცალსახად უკან გადაგმულ ნაბიჯად შეიძლება შეფასდეს თურქეთში ოჯახში ძალადობისა და განსაკუთრებით ქალთა მიმართ ძალადობის უმძიმესი მდგომარეობიდან გამომდინარე. კვლევის შედეგად გაკეთდა რეკომენდაციები.

საკვანძო სიტყვები: თავისუფლება, მექანიზმები, ურთიერთქმედება

International Regional and Universal Human Rights Treaty Bodies and Their Importance

Nino Botchorishvili

Doctor in Law, Associate Professor at Guram Tavartkiladze Tbilisi Teaching University

Email: nino.botchorishvili@gttu.edu.ge

სინთა ბოჭორიშვილი

ABSTRACT

The article discusses important aspects of the enjoyment of internationally and nationally recognized fundamental human rights and the effectiveness of national and international remedies for infringement of these rights.

The research discusses the Council of Europe as a regional international organization and the United Nations as a universal international organization and the importance of regional and universal mechanisms established by the international treaty adopted by them. The article discusses the reasons for the infrequent reference to universal supervisory bodies, as well as the negative consequences of the withdrawal of a member state from the Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence adopted under the auspices of the Council of Europe.

Although Georgia signed the Convention on the Rights of Persons with Disabilities in 2014, its additional protocol has not yet been ratified, therefore, there is no mechanism for appealing to the Committee on the Rights of Persons with Disabilities.

Research has shown that for Turkey, the transposition of the provisions of the Istanbul Convention into national law and its practical implementation has become an insuperable problem, causing Turkey to withdraw from the Convention, which unambiguously can be considered as a step back considering the severe situation in Turkey in terms of domestic violence and especially, violence against women.

The recommendations has been made as a result of the research.

KEYWORDS: Liberty, Mechanisms, Interaction

შესავალი

გლობალიზაციის პირობებში მსოფლიოში პოლიტიკური, ეკონომიკური, კულტურული, სოციალური და სამართლებრივი მოვლენები სულ უფრო და უფრო ურთიერთდაკავშირებული ხდება და უფრო ფართო მნიშვნელობას იღებს. გლობალიზაციის პროცესში უმნიშვნელოვანესი ადგილი უკავია თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობების სისტემაში საერთაშორისო ორგანიზაციების საქმიანობის კვლევას.

1945 წლის შემდეგ დასავლეთ ევროპა სულ უფრო და უფრო აღიქვამდა საკუთარ თავს, როგორც ეკონომიკების და ხალხების მაღალ დონეზე ინტეგრირებულ და მჭიდროდ დაკავშირებულ ჯგუფებს. 1989 წლის შემდეგ ევროპის კონტინენტზე პოლიტიკური და ეკონომიკური ცვლილებები „ადარ ემყარება დანაწევრებულ, ძალთა ბალანსზე დაფუძნებულ ევროპას, არამედ პოლიტიკურ სივრცეს, რომელშიც სულ უფრო მეტად დომინირებს ერთიანი ორგანიზაცია, იმდენად, რომ დაპირისპირება და მეტოქეობა წევრებს შორის უკიდურესად შემცირებულია საერთო წესებისა და ინსტიტუტების საშუალებით“¹

საერთაშორისო ორგანიზაციები წარმოადგენენ საერთაშორისო ცხოვრების მოწესრიგების ყველაზე განვითარებულ და მრავალმხრივ მექანიზმს. თანამედროვე მსოფლიოში საერთაშორისო თანამშრომლობის განვითარების ერთ-ერთი მთავარი

მხასიათებელია საერთაშორისო ორგანიზაციათა რაოდენობისა და აქტიურობის მკვეთრი ზრდა².

გლობალიზაციის პროცესმა ხელი შეუწყო რეგიონალური და უნივერსალური საერთაშორისო ორგანიზაციების შექმნას.

საქართველოს კონსტიტუციით „საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულებას, თუ იგი არ ეწინააღმდეგება საქართველოს კონსტიტუციას ან კონსტიტუციურ შეთანხმებას, აქვს უპირატესი იურიდიული ძალა სახელმწიფოებრივი ნორმატიული აქტის მიმართ“³ ასევე ნორმატიული აქტების შესახებ საქართველოს ორგანული კანონის მე-7 მუხლის მე-5 პუნქტით შიდა სახელმწიფოებრივ კანონმდებლობასა და საერთაშორისო ხელშეკრულებას შორის კოლიზიის არსებობისას ცალსახად საერთაშორისო ხელშეკრულებას ანიჭებს უპირატესობას⁴.

საქართველოს პარლამენტის მიერ რატიფიცირებული საერთაშორისო ხელშეკრულებების საქართველოს კანონმდებლობის ნაწილად აღიარებით საერთაშორისო ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული ნორმები სახელმწიფოებრივი სამართლის წყარო ხდება. „საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულებების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის პირველი პუნქტით – საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულება საქართველოს კანონმდებლობის განუყოფელი ნაწილია⁵. ამავე მუხლის მე-3 პუნქტით კი – ოფიციალურად გამოქვეყნებული საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკ-

1 Keohane, R., and others (eds.), 1993. After the Cold War: International Institutions and State Strategies in Europe 1989-1991 London: Harvard Univ. Press.

2 სანიკიძე, გ. და კილურაძე, ნ., 2001. თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობები. თბილისი: ფონდი „ღია საზოგადოება – საქართველო“.

3 საქართველოს კონსტიტუცია. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/30346?publication=35>> [წვდომის თარიღი 25 ნოემბერი 2021].

4 ნორმატიული აქტების შესახებ საქართველოს ორგანული კანონი. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90052?publication=33>> [წვდომის თარიღი 25 ნოემბერი 2021].

5 მუხლი 6, პუნქტი 1, საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულებების შესახებ საქართველოს კანონი. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/33442?publication=16>> [წვდომის თარიღი 25 ნოემბერი 2021].

რულების დებულებები, რომლებიც ადგენენ კონკრეტული ხასიათის უფლებებსა და მოვალეობებს და არ საჭიროებენ დამაზუსტებელ შიდასახელმწიფოებრივი ნორმატიული აქტის მიღებას, საქართველოში მოქმედებენ უშუალოდ. შესაბამისად, საერთაშორისო ხელშეკრულებები, საქართველოსათვის სავალდებულოა როგორც საერთაშორისო დონეზე, ისე ეროვნულ დონეზეც.

საერთაშორისო და ეროვნულ დონეზე აღიარებული ადამიანის ფუნდამენტური უფლებების მარტოდენ აღიარება საკმარისი არ არის, მთავარია უფლებებით სარგებლობა და დარღვეული უფლებების ეროვნულ დონეზე დაცვის საშუალებების ეფექტურობა. იმ შემთხვევაში კი, როდესაც პირი საკუთარი უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვას სახელმწიფოს შიგნით ვერ ახერხებს, მას შესაძლებლობა აქვს საკუთარი უფლებების დასაცავად გამოიყენოს ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო მექანიზმები.

ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო მექანიზმები იყოფა: ადამიანის უფლებათა დაცვის უნივერსალურ და ადამიანის უფლებათა დაცვის რეგიონულ ინსტრუმენტებად. კვლევის ფარგლებში განხილული იქნება ევროპის საბჭო, როგორც რეგიონალური საერთაშორისო ორგანიზაცია და გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, როგორც უნივერსალური საერთაშორისო ორგანიზაცია.

ევროპის საბჭო – რეგიონალური ორგანიზაცია

ევროპის საბჭო – რეგიონალური საერთაშორისო ორგანიზაცია – ევროპის საბჭო, რომელიც წარმოადგენს რეგიონალურ

საერთაშორისო ორგანიზაციას, შეიქმნა 1949 წელს და ამჟამად აერთიანებს 47 წევრ სახელმწიფოს. ევროპის საბჭო არის საერთო-ევროპული სტანდარტების დამდგენი სივრცე ადამიანის უფლებების, კანონის უზენაესობის და დემოკრატიული განვითარებისთვის. ამჟამად ევროპის საბჭოს ეგიდით 211-მდე რეგიონული, საერთაშორისო ხელშეკრულებაა შექმნილი.

ევროპის საბჭო ავტორიტეტულ საერთაშორისო ორგანიზაციას წარმოადგენს, რომლის წევრობას სახელმწიფოსათვის გარკვეულწილად ადასტურებს მათ მიკუთვნებას პლურალისტული დემოკრატიის სტანდარტებისადმი. ქვეყნები, რომლებიც ევროსაბჭოში ერთიანდებიან, იღებენ ვალდებულებას, რომ ხელს მოაწერენ ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციას.

ევროპის საბჭოს ინსტიტუციური სტრუქტურა აერთიანებს ევროპის საბჭოს-მინისტრთა კომიტეტს, საპარლამენტო ასამბლეას, ადგილობრივ და რეგიონულ თვითმმართველობის ორგანოთა კონგრესს და ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს.

ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენცია⁶ არის საერთაშორისო ხელშეკრულება, რომლის საფუძველზეც ევროპის საბჭოს წევრმა სახელმწიფოებმა კონვენციის რატიფიცირებით აიღეს ვალდებულება დაიცვან არამართო მათი მოქალაქეების, არამედ მათი იურისდიქციის ქვეშ მყოფი ყველა პირის სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებები. კონვენცია, რომელსაც ხელი 1950 წლის 4 ნოემბერს რომში მოეწერა, ძალაში შევიდა 1953 წელს. კონვენციით დაცული უფლებების უზრუნველსაყოფად დაარსდა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო. ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული

6 ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია, [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1208370?publication=0>> [წვდომის თარიღი 25 ნოემბერი 2021].

კონვენციის XI დამატებითი ოქმი, რომელმაც დაარსა ადამიანის უფლებათა ერთიანი და მულტიპლექტური სასამართლო, ძალაში შევიდა 1998 წლის 11 ნოემბერს, ხოლო XIV დამატებითი ოქმი პროცედურების გამარტივების შესახებ ძალაში შევიდა 2011 წლის 1 ივნისს.

ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპულ კონვენციას საქართველომ ხელი მოაწერა 1999 წლის 27 აპრილს. 1999 წლის 20 მაისს პარლამენტმა მოახდინა მისი რატიფიცირება და ის ძალაში შევიდა: I დამატებითი ოქმი ძალაში შევიდა 2002 წლის 7 ივნისს; IV დამატებითი-ოქმიძალაშიშევიდა 2000 წლის 13 აპრილს; VI დამატებითი ოქმი ძალაში შევიდა 2000 წლის 1 მაისს; VII დამატებითი ოქმი ძალაში შევიდა 2000 წლის 1 ივნისს; XII დამატებითი ოქმი 2005 წლის 1 აპრილს; XIII დამატებითი ოქმი 2003 წლის 1 სექტემბერს.

საქართველო, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციას 1999 წელს შეუერთდა, ევროპული სასამართლოს პირველი გადაწყვეტილება საქართველოს წინააღმდეგ გამოტანილი იქნა 2002 წელს, საქმე ასანიძე საქართველოს წინააღმდეგ, წლების მანძილზე იზრდებოდა ევროპული სასამართლოსადმი მიმართვიანობა საქართველოს წინააღმდეგ და 2002 წლიდან დღემდე სულ 106 გადაწყვეტილება აქვს გამოტანილი ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს საქართველოს წინააღმდეგ⁷. შესაბამისად, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, როგორც ადამიანის უფლებათა დაცვის რეგიონალური

მექანიზმი, უფრო მეტად ხელმისაწვდომია და ქმედითია საქართველოს მოქალაქეებისათვის, ვიდრე გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ეგიდით მიღებული საერთაშორისო ხელშეკრულების საფუძველზე დარსებული უნივერსალური მექანიზმები.

ევროპის საბჭოს ეგიდით მიღებული კიდევ ერთი საერთაშორისო ხელშეკრულება არის ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენცია (შემდგომში – სტამბულის კონვენცია)⁸, რომელიც უმნიშვნელოვანეს საერთაშორისო აქტს წარმოადგენს. სტამბულის კონვენცია მიღებულია ევროპის საბჭოს მიერ 2011 წლის 11 მაისს, ის ძალაში შევიდა 2014 წელს, სავალდებულოდ აღიარებაზე კონვენციის 10 ხელმომწერი მხარის მიერ თანხმობის გამოხატვის შემდეგ⁹.

სტამბულის კონვენციას საქართველომ ხელი 2014 წელს მოაწერა, 2017 წელს კი რატიფიცირებულ იქნა საქართველოს პარლამენტის მიერ. კონვენცია ავალდებულებს სახელმწიფოებს მიიღონ შესაბამისი კანონმდებლობა ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ მაქსიმალურად ეფექტური ბრძოლის უზრუნველყოფის მიზნით. კონვენცია განსაზღვრავს ისეთ მნიშვნელოვან საკითხებს, როგორებიცაა: ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვა, ძალადობის თავიდან აცილება, მოძალადეთა მიერ ჩადენილი დანაშაულის კრიმინალიზაცია.

სტამბულის კონვენციის მიხედვით ოჯახში ძალადობა ნიშნავს „ყველა ფიზიკურ,

7 საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს ოფიციალური ვებგვერდი. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://www.justice.gov.ge/Ministry/Index/155>> [წვდომის თარიღი 25 ნოემბერი 2021].

8 ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ კონვენცია. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3789678?publication=0>> [წვდომის თარიღი 25 ნოემბერი 2021].

9 მუხლი 75, პუნქტი 3, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ კონვენცია. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3789678?publication=0>> [წვდომის თარიღი 25 ნოემბერი 2021].

სქესობრივ, ფსიქოლოგიურ თუ ეკონომიკურ ძალადობას, რაც ხდება ოჯახში ან ოჯახურ წრეში, ყოფილ ან ამჟამინდელ მეუღლეებს, ან პარტნიორებს შორის, იმის მიუხედავად, მოძალადე იზიარებდა თუ არა საცხოვრებელს მსხვერპლთან¹⁰.

სტამბულის კონვენციით განისაზღვრება შემდეგი სახის ძალადობის ფორმები: ფსიქოლოგიური ძალადობა, დევნა, ფიზიკური ძალადობა, სქესობრივი ძალადობა, იძულებითი ქორწინება, გენიტალიების დასახიჩრება; იძულებითი აბორტი, იძულებითი სტერილიზაცია... და წევრ სახელმწიფოებს მოუწოდებს აღნიშნული ქმედებების კრიმინალიზაციისაკენ.

სტამბულის კონვენცია ასევე ეხება სტერეოტიპებს, ღირსების სახელით ჩადენილ დანაშაულებს და სხვა მსგავს მავნე პრაქტიკას, რომელიც ოჯახში ძალადობის მაპროვოცირებელია. სტამბულის კონვენცია ეხება მოძალადეთა რეაბილიტაციის აუცილებლობას და ამ კუთხით გასატარებელ ღონისძიებებს, ისევე, როგორც განათლების როლს და მნიშვნელობას ოჯახში პრევენციის საკითხებში. სტამბულის კონვენცია ეხება ნაადრევ ქორწინებებს და სახელმწიფოებს მოუწოდებს, შექმნან შესაბამისი კანონმდებლობა მსგავსი პრაქტიკის აღმოფხვრის მიზნით; სტამბულის კონვენცია ასევე ეხება არასრულწლოვანი მსხვერპლის და ძალადობის მოწმის საკითხს.

ოჯახში ძალადობის გამომწვევი რამდენიმე მიზეზი არსებობს, რომლებიც თავისი ბუნებით არაერთგვაროვანია. საზოგადოებაში გაბატონებულია მოსაზრება, რომ ოჯახში ძალადობის გამომწვევი მიზეზი არის

უმუშევრობა. სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემები, ნარკომანია და ალკოჰოლიზმი¹¹. მეცნიერული კვლევის თანხმად, ისინი გარკვეულწილად ძალადობის ხარისხზე მოქმედებენ. ძალადობის გამომწვევი მიზეზები კი ძალაუფლება და მისი კონტროლია. სოციალური და ეკონომიკური პრობლემები სულაც არ წარმოადგენს ძალადობის გამომწვევ მიზეზებს¹².

ძალადობა – ძალის აშკარა ან ფარული გამოყენება – ადამიანის ან ადამიანთა ჯგუფისაგან ისეთი რამის მისაღწევად, რაზედაც ისინი თავისი ნებით არ თანხმდებიან. სინონიმებია: აგრესია, სასტიკი მოპყრობა, შეურაცხყოფა, იძულება, ხელყოფა, წამება, მუქარა. ძალადობა არის ყოველგვარი ქმედება ან სიტყვა, რომელსაც შეუძლია ადამიანი შეურაცხყოს, ზიანი მოუტანოს მას ან შეულახოს კანონით მინიჭებული უფლებები. ძალადობის დროს ითრგუნება ადამიანის ნება, შელახულია მისი ხელშეუხებლობა, ღირსება და თავისუფლება. ესენი კი ადამიანის განუყოფელი უფლებებია.

არსებობს პირდაპირი და არაპირდაპირი (ანუ სტრუქტურული) ძალადობა. პირდაპირი ძალადობა ნიშნავს ფიზიკურ ძალადობას, ფიზიკური ძალის ან ძალაუფლების წინასწარგამიზნულ გამოყენებას, მიმართულს საკუთარი თავის, სხვა ადამიანის ან საზოგადოების წინააღმდეგ, რომლის შედეგადაც ადგილი აქვს (ან არსებობს ამის დიდი ალბათობა) სიკვდილს, სხეულის დაზიანებას, ფსიქოლოგიურ ტრავმას, ნორმალური განვითარებიდან გადახრას ან სხვადასხვა სახის ზარალს. არაპირდაპირი ძალადობა კი ნიშნავს სიდატაკეს, ექსპლუ-

10 მუხლი 3, პუნქტი „ბ“, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ კონვენცია. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3789678?publication=0>> [წვდომის თარიღი 25 ნოემბერი 2021].

11 ბოჭორიშვილი, კ. და ლორია ა., 2009. პრაქტიკული სახელმძღვანელო ოჯახში ძალადობის საკითხებზე. თბილისი: ბონა კაუზა. გვ. 19.

12 საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია. 2006. ოჯახში ძალადობა, ქალებისა და გოგონების წინააღმდეგ. თბილისი: მერიდიანი, გვ. 29.

ატაციას, სოციალურ უსამართლობას, დემოკრატიის უქონლობას და ა.შ.

ძალადობა შედგება სამი კომპონენტი-საგან: მსხვერპლი, დამნაშავე და თვით ქმედება. თავისი ხასიათისა და შედეგების გათვალისწინებით იგი ხშირად მოიაზრება, როგორც კრიმინალი. ძალადობა მოიცავს უკანონო ქმედებათა ყველა სახეს, გამოხატულს მუქარით ან ქმედებით, რომელსაც შედეგად მოჰყვება ქონების დაზიანება ან განადგურება, ანდა პიროვნების შეურაცხყოფა, ან სიკვდილი. ძალადობის ყველაზე ფართოდ გამოხატული ფორმაა ძალადობა ოჯახში. ოჯახში ძალადობის ფორმებია: ფიზიკური ძალადობა (ცემა), სექსუალური ძალადობა, მუქარა, ემოციური ძალადობა (სისტემატური ყვირილი, გინება), საზოგადოებისგან იზოლაცია, რაიმე ქმედების მუქარით აკრძალვა, დაშინება და ა.შ. ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი შეიძლება იყოს ქალი, ბავშვი, ინვალიდი, მოხუცი და, იშვიათად, მამაკაცი. ყველაზე გავრცელებული ფორმაა ქმრის ძალადობა ცოლზე და მშობლების – შვილებზე.¹³

ოჯახში ძალადობა მსოფლიოში ერთ-ერთი გავრცელებული სოციალურ – სამართლებრივი ფორმაა. ოჯახურ ძალადობაში მონაწილეებად მოიაზრებიან ის პირები, რომლებიც ურთიერთთანაცხოვრებაში არიან, ოჯახში მოძალადე უმეტესად ერთი პიროვნებაა, რომელიც სხვადასხვა სახის ზეწოლას ახდენს სხვა ოჯახის წევრებზე, ზუსტად იმ ფაქტის გამო, რომ ეს ქმედება ხდება ოჯახის წევრებს შორის დიდი ხნის განმავლობაში, ასე ვთქვათ, ტაბუდადებულად ითვლებოდა არა მარტო სხვა ქვეყნებში, არამედ საქართველოშიც და მასში ჩარევა ოჯახის საქმეში ჩარევად ითვლებოდა. სწორედ ამ ფაქტის აღმოსაფხვრელად შემუშავებულია უამრავი თეორია და სანქცია, მაგრამ მიუხედავად ამისა, მაინც შეუძლებელია ამის სრულად მოსპობა.

სტამბულის კონვენცია არის იურიდიულად სავალდებულო ევროპის საბჭოს ხელშეკრულება, რომელიც მიმართულია ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთისაკენ.

სტამბულის კონვენცია დღეის მდგომარეობით რატიფიცირებულია ევროპის საბჭოს 47 წევრი ქვეყნიდან 34 წევრი სახელმწიფოს მიერ, ხოლო დარჩენილი 13 სახელმწიფოდან ნაწილს ხელმოწერა აქვს, მაგრამ არა რატიფიცირებული, ზოგიერთი საერთოდ უარს ამბობს ხელმოწერაზე.

სტამბულის კონვენცია არ არის ხელმომწერი რუსეთის ფედერაციის და აზერბაიჯანის მიერ, ხოლო დანარჩენი 11 ქვეყანა – სომხეთი, ბულგარეთი, ჩეხეთის რესპუბლიკა, უნგრეთი, ლატვია, ლიხტენშტეინი, ლიტვა, მოლდოვის რესპუბლიკა, სლოვაკეთის რესპუბლიკა, უკრაინა, გაერთიანებული სამეფო მიუხედავად ხელმოწერისა, დღემდე თავს იკავებენ სტამბულის კონვენციის რატიფიცირებაზე.

სტამბულის კონვენცია ხელმოსაწერად გაიხსნა თურქეთის სახელმწიფოში – ქალაქ სტამბულში, სწორედ ამიტომ კონვენციის სახელწოდება პრაქტიკაში დამკვიდრდა, როგორც „სტამბულის კონვენცია“. გადაწყვეტილება კონვენციის რატიფიცირების შესახებ თურქეთის პარლამენტმა 2012 წელს მიიღო ერთხმად. ეს ხელშეკრულება წარმოადგენდა უნიკალურ იურიდიულ ინსტრუმენტს ქალთა მიმართ ძალადობის წინააღმდეგ. აღსანიშნავია, რომ კონვენციის ტექსტს მხარს უჭერდა და უჭერს ყველა ქალთა უფლებების დამცველი თურქეთში, რომლებიც წლების მანძილზე ითხოვდნენ კონვენციით აღიარებული უფლებების განხორციელებას ქვეყნის მასშტაბით. მიუხედავად თურქეთის სახელმწიფოს ძალისხმევისა, მოხდინათ კონვენციის დებულებების ეროვნულ კანონმდებლობაში ასახვა, პრაქტიკაში მისი გამოყენება გადა-

13 ბოჭორიშვილი, კ. და ლორია, ა., 2009. პრაქტიკული სახელმძღვანელო ოჯახში ძალადობის საკითხებზე. თბილისი: ბონა კაუზა, გვ. 27.

ულახავ პრობლემად იქცა, სწორედ ამიტომ კონვენციის რატიფიცირებიდან 9 წლის შემდეგ – 2021 წლის 20 მარტს თურქეთის პრეზიდენტმა გააკეთა განაცხადი ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენციიდან გასვლის შესახებ, რაც ცალსახად უკანგადადგმულ ნაბიჯად შეიძლება შეფასდეს თურქეთში ოჯახში ძალადობისა და განსაკუთრებით ქალთა მიმართ ძალადობის უმძიმესი მდგომარეობიდან გამომდინარე.

თურქეთის სახელმწიფოს კონვენციიდან გასვლის გადაწყვეტილებას უდიდესი გამოხმაურება მოჰყვა როგორც ევროპის საბჭოში, ისე ევროპის საბჭოს წევრ სახელმწიფოებში, აღსანიშნავია ევროპის საბჭოს ადამიანის უფლებათა კომისიის დუნჯა მიატოვიჩის ოფიციალური განმარტება: – „2021 წლის 20 მარტს გამოცემული თურქეთის პრეზიდენტის ბრძანებულება, რომელიც ითვალისწინებს ევროპის საბჭოს ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის აღკვეთისა და მათ წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ კონვენციიდან გასვლის შესახებ, არასათანადოდ გააზრებული გადაწყვეტილებაა. ეს ძირს უთხრის ქალის უფლებებს და არასწორ სიგნალს უგზავნის თურქეთის და მის ფარგლებს გარეთ მყოფ ყველა ქალს, იმ პერიოდში, როდესაც ქვეყანაში იზრდება ფემიციდი და ქალთა მიმართ სხვა სახის ძალადობა, თურქეთმა არ უნდა დაიხიოს უკან“¹⁴. ევროპის საბჭოს ადამიანის უფლებათა კომისარმა დუნჯა მიატოვიჩმა მოუწოდა თურქეთის ხელისუფლებას გადახედოს კონვენციიდან გასვლის გადაწყვეტილებას.

თურქეთის პრეზიდენტის გადაწყვეტილებას სტამბულის კონვენციიდან გასვლის შესახებ, თურქეთის არაერთ ქალაქში პროტესტი მოჰყვა. მომიტინგეების ლოზუნგებს

შორის იყო: „სტამბოლის კონვენცია ზოგავს სიცოცხლეს“ და „ჩვენ არ ვიღებთ ერთი ადამიანის გადაწყვეტილებას“. ქალთა უფლებების დამცველებმა, ადვოკატებმა და ოპოზიციურმა პოლიტიკოსებმა დაგმეს ერდოღანის განკარგულება და ამტკიცებდნენ, რომ მას არ შეუძლია თურქეთის კანონიერად გაყვანა პარლამენტის მიერ რატიფიცირებულ საერთაშორისო კონვენციიდან. თურქეთში ყოველდღე კლავენ ქალებს და კრიტიკოსები ამტკიცებენ, რომ ეს ნაბიჯი ქალებს კიდევ უფრო დიდ საფრთხეში აყენებს. არასამთავრობო ორგანიზაცია „ჩვენ შევაჩერებთ ფემიციდის“ პლატფორმის მიერ ჩატარებული კვლევების თანახმად, სულ მცირე 300 ქალი იქნა მოკლული 2020 წელს, ძირითადად მათი პარტნიორების მიერ, ხოლო 171 ქალი გარდაცვლილი იპოვნეს საექვო ვითარებაში. თურქეთში კონვენციის მოწინააღმდეგეების აზრით, კონვენცია ხელს უწყობს განქორწინებას და ძირს უთხრის ტრადიციულ ოჯახურ ღირებულებებს. მათ განსაკუთრებით პრობლემურად მიაჩნიათ, რომ ხელმომწერებმა უნდა დაიცვან მსხვერპლები დისკრიმინაციისგან, სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტურობის მიუხედავად. მათი შეშფოთება არის ის, რომ ამ ცალკეულმა პუნქტმა შეიძლება გამოიწვიოს გეი ქორწინება.

სტამბულის კონვენცია ავალდებულებს სახელმწიფოებს, მიიღონ საკანონმდებლო და პრაქტიკული ზომები ქალთა მიმართ ძალადობის აღსაკვეთად, მსხვერპლთა დასაცავად და დამნაშავეთა პასუხისგებაში მისაცემად. სტამბულის კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოების მიერ კონვენციის დებულებების ეფექტური შესრულების უზრუნველსაყოფად შექმნილია სპეციალური დამოუკიდებელი მონიტორინგის მექანიზმი, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში

14 ევროპის საბჭოს ოფიციალური ვებგვერდი. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/turkey-s-announced-withdrawal-from-the-istanbul-convention-endangers-women-s-rights>> [წვდომის თარიღი 25 ნოემბერი 2021].

ძალადობის წინააღმდეგ მიმართულ ქმედებებზე მომუშავე ექსპერტთა ჯგუფი (შემდგომში „გრევიო“). გრევიო-ს მიერ წევრი სახელმწიფოების პირველი (საბაზისო) შეფასების პროცედურის დროებითი გრაფიკი წინასწარ აქვს შემუშავებული, რომელიც მოიცავს 2016-2023 წლებს.

თურქეთმა ანგარიში გრევიო-ს წარუდგინა 2017 წელს. პირველი ზოგადი ანგარიში გრევიოს საქმიანობის შესახებ ექსპერტთა ჯგუფმა 2019 წელს გამოაქვეყნა, რომელიც ოჯახში და ქალთა მიმართ ძალადობის წინააღმდეგ წევრი სახელმწიფოების მიერ წარდგენილი ანგარიშების საფუძველზე შედგება და მოიცავს 2015 წლის ივნისიდან 2019 წლის მაისამდე პერიოდს¹⁵ ამ მოხსენებით გათვალისწინებულ პერიოდში, გრევიო-მ მიიღო 15 სახელმწიფო ანგარიში შესაბამისი მონაწილე სახელმწიფოებისთვის გაგზავნილი მოთხოვნების შესაბამისად. ესენი იყვნენ: ავსტრია, მონაკო, დანია, ალბანეთი, თურქეთი, მონტენეგრო, პორტუგალია, შვედეთი, საფრანგეთი, ფინეთი, სერბეთი, ნიდერლანდები, იტალია, ესპანეთი, ბელგია. შეფასების ანგარიშები აფასებს მხარეების მიერ კონვენციის შესრულებას, აგრეთვე ნორმატიულ ჩარჩოებს, როგორც სახელმწიფოთა პოლიტიკასა და პრაქტიკაზე. ეს შეფასება მიუთითებს იმაზე, რომ კონვენციამ უკვე მოახდინა ხელშესახები და პოზიტიური გავლენა. მას აქვს ერთი რამ, გენდერული ნიშნით ძალადობა განდა საზოგადოებისათვის ცნობილი და გაიზარდა მსხვერპლთა და საზოგადოების ინფორმირებულობა მასთან ბრძოლის აუცილებლობის შესახებ.

მიუხედავად იმისა, რომ მიღწეულია პროგრესი ბევრ მონაწილე სახელმწიფოში, ამის მიუხედავად, სპეციალური დახმარე-

ბის სერვისების რაოდენობა ძალადობის მსხვერპლთა მიმართ კვლავ არასაკმარისია და მისი დაფინანსება ძალზე არამდგრადია. ისეთ ქვეყნებში, როგორებიცაა: ალბანეთი, დანია, ავსტრია და თურქეთი, პრობლემურია დამხმარე სერვისები, რადგან სოფლად არ არის დამხმარე მომსახურება, პრაქტიკაში მოსახლეობის სეგმენტების გამოორიცილება.

გრევიო-მ ასევე გამოავლინა რამდენიმე ხარვეზი კონვენციის დებულებების არადისკრიმინაციული განხორციელების მხრივ (როგორც ეს გათვალისწინებულია მე-4 მუხლის მე-3 პუნქტით) და შენიშნა ეფექტური ზომების არარსებობა ქალების საჭიროებების გათვალისწინებით მოწყვლადი ჯგუფები. მართლაც, შეფასების ანგარიშებში ხაზგასმულია, რომ დაზარალებული ქალები ძალადობის, რომლებიც მიეკუთვნებიან მოწყვლად ჯგუფებს (შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ქალები, ქალები) ეროვნული უმცირესობებისგან, ბოშების საზოგადოების ჩათვლით, LBT (ლესბოსელი, ბისექსუალი, ტრანსგენდერი) ქალები, ქალები სოფლებიდან, მიგრანტები, თავშესაფრის მაძიებლები და ლტოლვილი ქალები, ბინადრობის ნებართვის არმქონე ქალები და დამოკიდებულების მქონე ქალები) ხშირად კონკრეტული ბარიერების წინაშე აღმოჩნდნენ.

გრევიოს ექსპერტთა ჯგუფმა ასევე გამოაქვეყნა თურქეთზე საბაზისო შეფასების ანგარიში¹⁶, სადაც თურქეთში კონვენციის დებულებების დარღვევები ფიქსირდება. გრევიო მოუწოდებს თურქეთს გააფართოვოს მოსამართლეთა და პროკურორთა შესაძლებლობების განვითარების მცდელობები, რომ გაიგოს და გამოიყენოს საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმები და

15 ევროპის საბჭოს ოფიციალური ვებგვერდი. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://rm.coe.int/1st-general-report-on-grevio-s-activities/16809cd382>> [წვდომის თარიღი 25 ნოემბერი 2021].

16 ევროპის საბჭოს ოფიციალური ვებგვერდი. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://rm.coe.int/eng-grevio-report-turquie/16808e5283>> [წვდომის თარიღი 25 ნოემბერი 2021].

სტანდარტები ქალთა ადამიანის უფლებებისა და თანასწორობის შესახებ ქალებსა და მამაკაცებს შორის, სტამბულის კონვენციის დებულებების შესაბამისად, აგრეთვე ჩაატაროს ცნობიერების ამაღლების ღონისძიებები ყველა ქალისა და გოგონასთვის, რომელთა მიზანია მათი ცოდნის გაზრდა ამ დებულებებისა და არსებული საშუალებების შესახებ, მათი უფლებების მოთხოვნის შესახებ, მათ შორის საკონსტიტუციო სასამართლოში;

გრევიო ასევე მოუწოდებს თურქეთის ხელისუფლებას, ხელი შეუწყოს პროგრამებისა და ღონისძიებების განხორციელებას ქალებისა და გოგონების დისკრიმინაციული სტერეოტიპების წინააღმდეგ. ამ მიზნით, ხელისუფლებამ ხელი უნდა შეუწყოს და მხარი დაუჭიროს ადგილობრივ ქალთა და გოგონების ცენტრებს, რომლებიც მუშაობენ ქალებისა და გოგონების გაძლიერებაზე ყველა თემში, განსაკუთრებით იმ თემებში, როგორცაა: სოფლის თემები, სადაც გაბატონებული პატრიარქალური დამოკიდებულება, მნიშვნელოვან გამოწვევას უქმნის გენდერულ თანასწორობას.

გრევიო ასევე ყურადღებას ამახვილებს თურქეთში კონვენციის საწინააღმდეგო მანკიერი ჩვეულებების პრაქტიკაზე და მოუწოდებს მას, უზრუნველყოს თვითმკვლელობების, უბედური შემთხვევებისა და ქალთა სიკვდილის შემთხვევები, რომლებიც შეიძლება შეინიღბოს „პატივის“ სახელით, გამოიძიოს ეფექტურად და მოძალადეები მისცეს სისხლის სამართლის პასუხისგებაში.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ თურქეთმა გრევიოს ანგარიშების გათვალისწინებით საკუთარი კანონმდებლობისა და პრაქტიკის გაუმჯობესების ნაცვლად, მიიღო სრულიად გაუმართლებელი გადაწყვეტილება და უარი თქვა კონვენციის შესრულებაზე მაშინ, როდესაც ევროპის საბჭო ძალისხმევას არ იშურებდა, დარჩენილ 13 სახელმწიფოს რაც შეიძლება უმოკლეს ვადებში მოეხდინა სტამბულის კონვენციის

რატიფიცირება და ექცია საკუთარი კანონმდებლობის ნაწილად. შესაბამისად, უმძიმესი დარტყმა აღმოჩნდა 2021 წლის 22 თებერვალს თურქეთის სახელმწიფოს მიერ გაკეთებული განაცხადი კონვენციიდან გასვლის შესახებ. აღნიშნული გადაწყვეტილების ძალაში შესვლის თარიღი არის 2021 წლის 01 ივნისი, სწორედ ეს ვადაა დარჩენილი იმისათვის, რომ თურქეთის სახელმწიფომ კიდევ ერთხელ გადახედოს საკუთარ გადაწყვეტილებას.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია – უნივერსალური საერთაშორისო ორგანიზაცია

1945 წელს შეიქმნა გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, რომელიც ევროპის საბჭოსგან განსხვავებით წარმოადგენს უნივერსალურ საერთაშორისო ორგანიზაციას. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციას გარდა იმისა, რომ ცენტრალური ადგილი უკავია სახელმწიფოთაშორისო ორგანიზაციების სიტემაში, ასევე ასრულებს განსაკუთრებულ როლს თანამედროვე საერთაშორისო პოლიტიკურ განვითარებაში. აღნიშნული საერთაშორისო ორგანიზაციის უმთავრესი მიზანია მშვიდობისა და საერთაშორისო უსაფრთხოების გარანტიების შექმნის ხელშეწყობა და სახელმწიფოთაშორის თანამშრომლობის განვითარება.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის უმნიშვნელოვანეს ორგანოებს წარმოადგენენ ეკონომიკური და სოციალური საბჭო და ჰააგაში არსებული საერთაშორისო სასამართლო. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციაში შედის ასევე 14 სპეციალიზებული სააგენტო, რომელთაც სპეციალური ფუნქციური დანიშნულება გააჩნიათ.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის საწესდებო (არასახელმწიფო) ორგა-

ნოს წარმოაგენს – ადამიანის უფლებათა საბჭო, რომელიც პასუხისმგებელია ადამიანის უფლებათა საკითხებზე. საბჭო განლაგებულია ჟენევაში და შედგება 47 წევრი სახელმწიფოსაგან. მისი მანდატი, სხვა ფუნქციებთან ერთად, ითვალისწინებს ადამიანის უფლებათა დარღვევებზე მუშაობას და რეკომენდაციების შემუშავებას. საბჭოს მოვალეობაში შედის ადამიანის უფლებების სფეროში გაეროს მუშაობის კოორდინირება. ასევე გაერო-ს (არასახელმწიფოებო) ორგანოა – უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვა. უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვის მექანიზმი შეიქმნა 2006 წლის 15 მარტს. აღნიშნული მექანიზმის მეშვეობით ადამიანის უფლებათა საბჭოს აქვს მანდატი, პერიოდულად მოახდინოს გაერთიანებული ერების ყველა წევრი ქვეყნის ტერიტორიაზე არსებული ადამიანის უფლებათა მდგომარეობის განხილვა. „უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვის გამორჩეულ ხასიათში მოიაზრება ის ფაქტი, რომ მისი საშუალებით ხორციელდება ადამიანის უფლებათა მდგომარეობის ფართო მონიტორინგი. ვალდებულებათა შესრულება ყველა ქვეყანას თანაბრად ეკისრება, მიუხედავად იმისა, აქვთ თუ არა რატიფიცირებული ესა თუ ის ხელშეკრულება. ამჟამად არ არსებობს სხვა მსგავსი მექანიზმი, რომელიც ამგვარ მონიტორინგს განახორციელებდა სახელმწიფოებზე. უპმ. მთლიანად თანამშრომლობაზე დაფუძნებული მექანიზმია და ახდენს ადამიანის უფლებათა სახელმწიფოებო ორგანოების საქმიანობის შევსებას“¹⁷.

ცალკე უნდა აღინიშნოს ადამიანის უფლებათა უმაღლესი კომისრის ოფისი, რომლის მიზანია ადამიანის უფლებათა დაცვა და ხელშეწყობა მთელს მსოფლიოში. მისი სათაო ოფისი განთავსებულია ჟენევა-

ში და წარმოდგენილია 40-ზე მეტ ქვეყანაში. ადამიანის უფლებათა უმაღლესი კომისრის ოფისი მუშაობს საყოველთაოდ აღიარებული ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებული ნორმების განსამტკიცებლად, უწყობს ხელს ადამიანის უფლებათა შესახებ შესაბამისი შეთანხმებების რატიფიკაციას და კანონის უზენაესობის განმტკიცებას.

გაეროს ადამიანის უფლებათა უმაღლესი კომისრის ოფისის წარმომადგენლობა საქართველოში გაერთიანებულია საქართველოს გაეროს სააგენტოთა ჯგუფში და ეხმარება მთავრობას/სამოქალაქო საზოგადოებას ინსტიტუციონალურ გაძლიერებაში ადამიანის უფლებების დაცვისა და უშუალო განხორციელების მიზნით. ამის გარდა, გაეროს უმაღლესი კომისრის ოფისის მიზანია, მოახდინოს ადამიანის უფლებებზე დაფუძნებული მიდგომის დანერგვა გაეროს სააგენტოების საქმიანობაში.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ეგიდით მიღებულია და წევრ სახელმწიფოთა მიერ ხელმოწერილია ასობით საერთაშორისო ხელშეკრულება, რომლებიც არეგულირებენ ურთიერთობებს საზოგადოებრივი ცხოვრების სრულიად სხვადასხვა სფეროებში.

ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლების დაცვის მიზნით შეიქმნა არაერთი საერთაშორისო სამართლებრივი დოკუმენტი, უპირველესი დოკუმენტი, რომელიც ადამიანის ფუნდამენტური უფლებებისა თავისუფლების დასაცავად შეიქმნა, იყო გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მიერ 1948 წელს მიღებული საერთაშორისო ხასიათის ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია¹⁸.

ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით აღიარებული უფლებების

17 თომასვილი, თ., 2014. ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო მექანიზმები. თბილისი: საქართველოს რეფორმების ასოციაცია, გვ. 5.

18 ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია. 1948. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/aqtebi3.pdf>> [წვდომის თარიღი 25 ნოემბერი 2021].

დაცვის მიზნით 1966 წლის 16 დეკემბერს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურმა ასამბლეამ მიიღო სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტი¹⁹. საქართველომ სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის რატიფიცირება მოახდინა 1994 წლის 3 მაისს და აიღო აღნიშნული პაქტით გათვალისწინებული ვალდებულებები, მათ შორის საჯარო დაწესებულებაში დაცული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის ვალდებულება. ხელმომწერი სახელმწიფოების მიერ პაქტით აღებული ვალდებულებების შესრულების ზედამხედველობას ახორციელებს გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, რომელიც წარმოადგენს დამოუკიდებელ ექსპერტთა ორგანოს.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ეგიდით მიღებული საერთაშორისო ხელშეკრულებებიდან მხოლოდ ცხრა აარსებს სახელშეკრულებო ორგანიზაციას, ესენია:

1. ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, რომელსაც საქართველო შეუერთდა 1994 წლიდან.

2. ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტი 1981. CEDAW. საქართველო მიუერთდა 1994 წელს. დამატებითი ოქმი ძალაშია 2002 წლიდან.

3. რასობრივი დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტი. 1969, CERD საქართველო მიუერთდა 1999 წელს. ინდივიდუალური განაცხადების დასაშვებობა 2005 წლიდან.

4. სოციალურ-ეკონომიკური და კულტურული უფლებების კომიტეტი.

5. ბავშვთა უფლებების კომიტეტი 1991. CRC

6. კომიტეტი წამების წინააღმდეგ. 1988. CAT. საქართველო მიუერთდა 2005 წელს.

7. შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა უფლებების კომიტეტი. 1908, CRPD. საქართველო მიუერთდა 2014 წელს. საქართველო არა არის დამატებითი ოქმის მონაწილე.

8. მიგრანტ მუშაკთა უფლებების კომიტეტი 1985, CMW. საქართველო არა არის მონაწილე.

9. იძულებით გადაადგილებულ პირთა უფლებების კომიტეტი. საქართველო არა არის მონაწილე.

აქედან საქართველომ ინდივიდუალური განცხადებების წარდგენის 5 მექანიზმზე გამოთქვა თანხმობა, ესენია: 1. სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტით შექმნილი – ადამიანის უფლებათა კომიტეტი. 2. ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კონვენციით – ქალთა დისკრიმინაციის სალიკვიდაციო კომიტეტი. 3. წამების წინააღმდეგ კონვენციის ფარგლებში შექმნილი – წამების საწინააღმდეგო კომიტეტი. 4. რასობრივი დისკრიმინაციის კონვენციით შექმნილი – რასობრივი დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტი. 5. ბავშვის უფლებათა კონვენციით შექმნილი – ბავშვის უფლებების კომიტეტი. რაც შეეხება ინდივიდუალური განცხადებების წარდგენის კიდევ ერთ მექანიზმს – შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების დაცვის კონვენციით შექმნილ – შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა უფლებების კომიტეტს, მიუხედავად იმისა, რომ კონვენციას ხელი 2014 წელს მოეწერა, დამატებითი ოქმი დღემდე არ არის რატიფიცირებული, თუმცა ვიმედოვნებთ, უახლოეს პერიოდში მოეწერება ხელი.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ეგიდით მიღებული საერთაშორისო ხელშეკრულების საფუძველზე დაარსებული აღნიშნული უნივერსალური მექანიზმები

19 საერთაშორისო პაქტი სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა შესახებ. 1966. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1398335?publication=0>> [წვდომის თარიღი 25 ნოემბერი 2021].

საქართველოში დიდი პოპულარულობით არ სარგებლობს, მიუხედავად იმისა, რომ საერთაშორისო ხელშეკრულებების რატიფიცირება საქართველოს დამოუკიდებლობის დღიდან დავიწყეთ, ინდივიდუალური განაცხადებით მიმართვის შესაძლებლობა ძალიან დაგვიანდა, რიგ შემთხვევაში კი – დღესაც არ არის შესაძლებელი, მაგალითად, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა დაცვის კომიტეტის უფლებათა განხილვის ინდივიდუალური განაცხადები საქართველოს წინააღმდეგ. უნივერსალური საზედამხებელი ორგანოების ნაკლებ გამოყენების პრაქტიკა გამოწვეული იყო, ერთი მხრივ, ინფორმაციის ნაკლებობით და მეორე მხრივ, კომიტეტების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების საფუძველზე კომპენსაციის განსაზღვრის მექანიზმის არარსებობის გამო.

კომიტეტების მიერ საქართველოს მიმართ დღეის მდგომარეობით არსებითად განხილულია 4 საქმე, კერძოდ: ადამიანის უფლებათა კომიტეტის გადაწყვეტილებები საქმეებზე – ღომუკოვსკი, წიკლაური, გელ-

ბახიანი და დოკვაძე საქართველოს წინააღმდეგ²⁰ და შოთა რატიანი საქართველოს წინააღმდეგ²¹. ქალთა წინააღმდეგ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კომიტეტის მიერ მიღებულია გადაწყვეტილება საქმეზე – X და Y საქართველოს წინააღმდეგ²², ხოლო წამების წინააღმდეგ კომიტეტის გადაწყვეტილება საქმეზე – ჯ.ჩ. და ჯ.ე. საქართველოს წინააღმდეგ²³

ადამიანის უფლებათა კომიტეტის მიერ განხილული პირველი საქმე იყო შოთა რატიანი საქართველოს წინააღმდეგ, რომელზეც გადაწყვეტილება გამოტანილ იქნა 2005 წელს²⁴, მაგრამ აღსრულების მექანიზმის ეროვნულ დონეზე არ არსებობის გამო აღსრულებები იყო. აღსრულების მექანიზმი კი 10 წლის შემდეგ, 2016 წელს გაჩნდა, საქართველოს ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში განხორციელებული ცვლილებით 35³-ე მუხლის პირველი პუნქტით „პირი, რომლის მიმართაც გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა კომიტეტმა ან ქალთა წინააღმდეგ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის

- 20 ადამიანის უფლებათა კომიტეტის 1998 წლის 29 მაისის გადაწყვეტილება საქმეზე ღომუკოვსკი, წიკლაური, გელბახიანი და დოკვაძე საქართველოს წინააღმდეგ. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<http://hrlibrary.umn.edu/undocs/session62/2327.htm?fbclid=IwAR32OVG8F3gXqcoXANw-1lhUcjmK5mPxhUn3sFKchufA-YbPv6xBwImEXE>> [წვდომის თარიღი 25 ნოემბერი 2021].
- 21 ადამიანის უფლებათა კომიტეტის 2005 წლის 29 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე რატიანი საქართველოს წინააღმდეგ. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <http://hrlibrary.umn.edu/undocs/975-2001.html?fbclid=IwAR3EscUIeFD4eKSr7mdUHyGsdf5_fha6GPmH5UsrkZ-_5v0PoCVAP_dXPY> [წვდომის თარიღი 25 ნოემბერი 2021].
- 22 ქალთა წინააღმდეგ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კომიტეტის 2015 წლის 6 აგვისტოს გადაწყვეტილება საქმეზე X და Y საქართველოს წინააღმდეგ. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/saertashorisokvleebii7.pdf?fbclid=IwAR0LC52vZLLN6pn8PJfupL7YteOAdmdaeNOvD0IWFsGQHx-GtLWtDMcp1Cg>> [წვდომის თარიღი 25 ნოემბერი 2021].
- 23 წამების წინააღმდეგ კომიტეტის 2017 წლის 2 ივნისის გადაწყვეტილება საქმეზე ჯ.ჩ. და ჯ.ე. საქართველოს წინააღმდეგ. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://atlas-of-torture.org/en/document/h7po7091r0jhri3ilqns1c3di?page=1&fbclid=IwAR2gjmkyYfga-Ze8vFYWirzmXfl6iz9dd7fSBjG-jjhFtZFBdWqQoA4grY>> [წვდომის თარიღი 25 ნოემბერი 2021].
- 24 ადამიანის უფლებათა კომიტეტის 2005 წლის 29 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე რატიანი საქართველოს წინააღმდეგ. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <http://hrlibrary.umn.edu/undocs/975-2001.html?fbclid=IwAR3EscUIeFD4eKSr7mdUHyGsdf5_fha6GPmH5UsrkZ-_5v0PoCVAP_dXPY> [წვდომის თარიღი 25 ნოემბერი 2021].

ადმოფხვრის კომიტეტმა ამ კოდექსის VII¹⁴ თავის ამოქმედებამდე მიიღო გადაწყვეტილება სახელმწიფოს მიერ კომპენსაციის გადახდის თაობაზე, უფლებამოსილია, აღნიშნული კომიტეტის გადაწყვეტილების საფუძველზე ფულადი კომპენსაციის გაცემის მოთხოვნით მიმართოს სასამართლოს ამ კოდექსის VII¹⁴ თავით დადგენილი წესით²⁵. როგორც ვხედავთ, 10 წლის დაგვიანებით და მხოლოდ ორი საზედამხედველო ორგანოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების საფუძველზე შეგვიძლია მივმართოთ სასამართლოს კომპენსაციის გაცემის მოთხოვნით.

საქართველოს კანონმდებლობის მნიშვნელოვანი ხარვეზის გამოსწორებად შეიძლება შეფასდეს 2016 წელს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 423-ე მუხლში განხორციელებული ცვლილება, აღსანიშნავია, რომ კოდექსი მხოლოდ ადამიანის უფლებათა ევროპის სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების საფუძველზე ითვალისწინებდა კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების გადასინჯვას, ხოლო ცვლილებით 423-ე მუხლის პირველი პუნქტის „თ“ ქვეპუნქტით კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება შეიძლება გასაჩივრდეს ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლების მოთხოვნით, თუ „არსებობს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა კომიტეტის, ქალთა წინააღმდეგ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ადმოფხვრის კომიტეტის, ბავშვის უფლებათა კომიტეტის, წამების წინააღმდეგ კომიტეტის ან რასობრივი დისკრიმი-

ნაციის ადმოფხვრის კომიტეტის (შემდგომ – კომიტეტი) გადაწყვეტილება, რომლითაც ამ საქმესთან დაკავშირებით დადგენილ იქნა კომიტეტის დამაარსებელი კონვენციის დარღვევა და გადასასინჯი გადაწყვეტილება ამ დარღვევას ეფუძნება“²⁶. იმავე შინაარსის ცვლილებები განხორციელდა, ასევე, როგორც სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 310-ე მუხლში, ასევე საქართველოს ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსის 21⁵⁷-ე მუხლში.

დასკვნა

სტამბულის კონვენცია ხელმოსაწერად გაიხსნა თურქეთის სახელმწიფოში, ქალაქ სტამბულში, სწორედ ამიტომ კონვენციის სახელწოდება პრაქტიკაში დამკვიდრდა, როგორც „სტამბულის კონვენცია“. ეს ხელშეკრულება წარმოადგენდა უნიკალურ იურიდიულ ინსტრუმენტს ქალთა მიმართ ძალადობის წინააღმდეგ. მიუხედავად თურქეთის სახელმწიფოს ძალისხმევით, მოეხდინათ კონვენციის დებულებების ეროვნულ კანონმდებლობაში ასახვა, პრაქტიკაში მისი განხორციელება გადაულახავ პრობლემად იქცა, სწორედ ამიტომ კონვენციის რატიფიცირებიდან 9 წლის შემდეგ 2021 წლის 20 მარტს თურქეთის პრეზიდენტმა გააკეთა განაცხადი ქალთა მიმართ და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენციიდან გასვლის შესახებ, რაც ცალსახად უკან გადაგმულ ნაბიჯად შეიძლება შეფასდეს თურქეთში ოჯახში ძალადობისა

25 საქართველოს ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში ცვლილებების განხორციელების შესახებ საქართველოსკანონი [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3274951?publication=0>> [წვდომის თარიღი 25 ნოემბერი 2021].

26 საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში ცვლილებების განხორციელების შესახებ საქართველოსკანონი [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3505735?publication=0>> [წვდომის თარიღი 25 ნოემბერი 2021].

და განსაკუთრებით ქალთა მიმართა ძალადობის უმძიმესი მდგომარეობიდან გამომდინარე.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ეგიდით მიღებული საერთაშორისო ხელშეკრულების საფუძველზე დაარსებული უნივერსალური მექანიზმები საქართველოში დიდი პოპულარულობით არ სარგებლობს, მიუხედავად იმისა, რომ საერთაშორისო ხელშეკრულებების რატიფიცირება საქართველოს დამოუკიდებლობის დღიდან დავიწყეთ, ინდივიდუალური განაცხადებით მიმართვის შესაძლებლობა ძალიან დაგვიანდა, რიგ შემთხვევაში კი დღესაც არ არის შესაძლებელი, მაგალითად, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა დაცვის კომიტეტის უფლება

განიხილოს ინდივიდუალური განაცხადები საქართველოს წინააღმდეგ. უნივერსალური საზედამხედველო ორგანოების ნაკლებ გამოყენების პრაქტიკა გამოწვეული იყო, ერთი მხრივ, ინფორმაციის ნაკლებობით და მეორე მხრივ, კომიტეტების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების საფუძველზე კომპენსაციის განსაზღვრის მექანიზმის არ არსებობის გამო. 2016 წელს გაჩნდა შესაძლებლობა მხოლოდ ორი საზედამხედველო ორგანოს – ადამიანის უფლებათა კომიტეტის ან ქალთა წინააღმდეგ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კომიტეტის მიერ მიღებული გადაწყვეტილების საფუძველზე მივმართოთ სასამართლოს კომპენსაციის გაცემის მოთხოვნით.

ბიბლიოგრაფია:

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ალექსიძე, ლ., 2010. თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი. თბილისი: ინოვაცია.
2. ბოჭორიძე, ნ., 2016. სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლება საქართველოში. თბილისი: მეორე გადამუშავებული გამოცემა, ბონა კაუზა.
3. ბოჭორიძე, კ. და ლორია ა., 2009. პრაქტიკული სახელმძღვანელო ოჯახში ძალადობის საკითხებზე. თბილისი: ბონა კაუზა.
4. გაბრიძე, გ., 2012. ევროპული კავშირის სამართალი. თბილისი: ევროპული და შედარებითი სამართლის ინსტიტუტი.
5. თომაშვილი, თ., 2014. ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო მექანიზმები. თბილისი: საქართველოს რეფორმების ასოციაცია.
6. კორკელია, კ., „რედ.“ 2015. ადამიანის უფლებათა სტანდარტების გავლენა საქართველოს კანონმდებლობასა და პრაქტიკაზე. თბილისი: მერიდიანი.
7. კორკელია, კ., „რედ.“ 2010. ადამიანის უფლებათა დაცვის კონსტიტუციური და საერთაშორისო მექანიზმები. სტატიათა კრებული. თბილისი: მერიდიანი.
8. ლიჩი, ფ., 2013. როგორ მივმართოთ ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში. თბილისი: მერიდიანი.
9. ოპერმანი, თ., კლასენი, კ. დ. და ნეთეს-ჰაიმი, მ., 2020. ევროპული სამართალი: სასწავლო სახელმძღვანელო. მე-8, განახლებული გამოცემა. თბილისი: გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოება (GIZ).
10. სანიძე, გ. და კილურაძე, ნ., 2001. თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობები. თბილისი: ფონდი “ღიასაზოგადოება – საქართველო“.
11. საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია. 2006. ოჯახში ძალადობა, ქალებისა და გოგონების წინააღმდეგ. თბილისი: მერიდიანი.
12. J.A.G. 2000. "The Brave New World of Sir John Laws", *The Modern Law Review*, 63 (2).
13. Keohane, R. and others (eds.), 1993. *After the*

- Cold War: International Institutions and State Strategies in Europe 1989-1991 London: Harvard Univ. Press.
14. Steiner, H. J., Alston, Ph. and Goodman, R., 2007. International Human Rights in Context, Law, Politics and Morals.
 15. Wadham, J. and Said, T., 2002. "What price the right of Individual Petition: report of the evaluation group to the Committee of Ministers on the European Court of Human Rights." European Human Rights Law Review.
 16. Waldron, J., 1993. "Liberal Rights, Collected Papers 1981-1991". Cambridge University Press.
 7. საქართველოს ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში ცვლილებების განხორციელების შესახებ საქართველოს კანონი [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3274951?publication=0>> [წვდომის თარიღი 15 ნოემბერი 2021].
 8. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში ცვლილებების განხორციელების შესახებ საქართველოს კანონი [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3505735?publication=0>> [წვდომის თარიღი 15 ნოემბერი 2021].
 9. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში ცვლილებების შესახებ საქართველოს კანონი. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3505742?publication=0>> [წვდომის თარიღი 15 ნოემბერი 2021].
 10. საქართველოს ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში ცვლილებების შესახებ საქართველოს კანონი. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3505723?publication=0>> [წვდომის თარიღი 15 ნოემბერი 2021].
 11. ქალთამიმართადადობისადაოჯახში-დადობისპრევენციისადააღკვეთის-შესახებკონვენცია. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3789678?publication=0>> [წვდომის თარიღი 15 ნოემბერი 2021].

ნორმატიული მასალა:

1. ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია, [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1208370?publication=0>> [წვდომის თარიღი 15 ნოემბერი 2021].
2. ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია. 1948. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/aqtebi3.pdf>> [წვდომის თარიღი 25 ნოემბერი 2021].
3. ნორმატიული აქტების შესახებ საქართველოს ორგანული კანონი. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90052?publication=33>> [წვდომის თარიღი 25 ნოემბერი 2021].
4. საქართველოს კონსტიტუცია. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/30346?publication=35>> [წვდომის თარიღი 15 ნოემბერი 2021].
5. საქართველოსსაერთაშორისოხელშეკრულებებისშესახებსაქართველოსკანონი. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/33442?publication=16>> [წვდომის თარიღი 15 ნოემბერი 2021].
6. საერთაშორისოპაქტისამოქალაქოდაპოლიტიკურუფლებათაშესახებ. 1966. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1398335?publication=0>> [წვდომის თარიღი 15 ნოემბერი 2021].

სასამართლო პრაქტიკა:

1. ადამიანის უფლებათა კომიტეტის 1998 წლის 29 მაისის გადაწყვეტილება საქმეზე ლომუკოვსკი, წიკლაური, გელბახიანი და ლოკვაძე საქართველოს წინააღმდეგ. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<http://hrlibrary.umn.edu/undocs/session62/2327.htm?fbclid=IwAR32OVG8F3gXqcoXANw-1lhUcjmK5mPxxUn3sFKchufA-YbPv6xBwl-mEXE>> [წვდომის თარიღი 15 ნოემბერი 2021].
2. ადამიანის უფლებათა კომიტეტის 2005 წლის 29 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე რატიანი საქართველოს წინააღმდეგ. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<http://hrlibrary.umn.edu/undocs/975-2001.html?f>>

- [fbclid=IwAR3EscUleFD4eKsr7mdUHgSdf5_fha6GPmH5UsrkZ-5v0PoCVAP_dXPY>](#) [წვდომის თარიღი 15 ნოემბერი 2021].
- ქალთა წინააღმდეგ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კომიტეტის 2015 წლის 6 აგვისტოს გადაწყვეტილება საქმეზე X და Y საქართველოს წინააღმდეგ. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/saertashoriso-kvleebii7.pdf?fbclid=IwAR0LC52vZLLN6pn8PJfupL7YteOAdmdaeNOvD0IWFsGQHX-GtLWtDMcp1Cg>> [წვდომის თარიღი 15 ნოემბერი 2021].
 - წამების წინააღმდეგ კომიტეტის 2017 წლის 2 ივნისის გადაწყვეტილება საქმეზე ჯ.ჩ. და ჯ.ე. საქართველოს წინააღმდეგ. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <https://atlas-of-torture.org/en/document/h7po7091r0jhri3ilqns1c3di?page=1&fbclid=IwAR2gjmkiYfga-Ze8vFYWirzmXfl6i_z9dd7fSBJG-jhFtZFBdWqQoA4grY> [წვდომის თარიღი 15 ნოემბერი 2021].
 - Leach, F., 2013. How to apply to the European Court of Human Rights. Tbilisi: Meridian. (in Georgian)
 - Operman, T., Klassen, K. D. and Nethesheim, M., 2020. European Law: A Textbook. I -8, updated edition. Tbilisi: German Society for International Cooperation (GIZ). (in Georgian)
 - Sanikidze, G. and Kighuradze, N., 2001. Contemporary International Relations. Tbilisi: Open Society Georgia Foundation. (in Georgian)
 - Georgian Young Lawyers Association. 2006. Domestic Violence, Against Women and Girls. Tbilisi: Meridian. (in Georgian)
 - J.A.G. 2000. "The Brave New World of Sir John Laws". The Modern Law Review, 63 (2). (in English)
 - Keohane, R., and others (eds.), 1993. After the Cold War: International Institutions and State Strategies in Europe 1989-1991 London: Harvard Univ. Press. (in English)
 - Steiner, H. J., Alston, Ph. and Goodman, R., 2007. International Human Rights in Context, Law, Politics and Morals.
 - Wadham, J. and Said, T., 2002. What price the right of Individual Petition: report of the evaluation group to the Committee of Ministers on the European Court of Human Rights. European Human Rights Law Review. (in English)
 - Waldron, J., 1993. "Liberal Rights, Collected Papers 1981-1991", Cambridge University Press. (in English)

Bibliography:

Used literature:

- Aleksidze, L., 2010. Contemporary International Law. Tbilisi: Innovation. (in Georgian)
- Bochorishvili, N., 2016. A fair court exercises jurisdiction in Georgia. Tbilisi: Second revised edition, Bona Causa. (in Georgian)
- Bochorishvili, K. and Loria, A., 2009. A Practical Handbook on Domestic Violence. Tbilisi: Bona Causa. (in Georgian)
- Gabrishidze, G., 2012. European Union Law. Tbilisi: Institute of European and Comparative Law. (in Georgian)
- Tomashvili, T., 2014. International Human Rights Mechanisms. Tbilisi: Georgian Reform Association. (in Georgian)
- Korkelia, K., Ed. 2015. The Impact of Human Rights Standards on Georgian Legislation and Practice. Tbilisi: Meridian. (in Georgian)
- Korkelia, K., "Ed." 2010. Constitutional and international mechanisms of human rights protection. Collection of articles. Tbilisi: Meridian. (in Georgian)

Normative Materials:

- Universal Declaration of Human Rights. 1948. [Online] Available: <<https://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/aqtebi3.pdf>> [Accessed 25 November 2021]. (in Georgian)
- Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. [Online] Available: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1208370?publication=0>> [Accessed 25 November 2021]. (in Georgian)
- Organic Law of Georgia on Normative Acts. [Online] Available: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90052?publication=33>> [Accessed 25 November 2021]. (in Georgian)
- The Constitution of Georgia. [Online] Available: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/30346?Publication=35>> [Accessed 25 November 2021]. (in Georgian)

- ber 2021]. (in Georgian)
5. Law of Georgia on International Agreements of Georgia. [Online] Available: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/33442?publication=16>> [Accessed 25 November 2021]. (in Georgian)
 6. International Covenant on Civil and Political Rights. 1966. [Online] Available: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1398335?publication=0>> [Accessed 25 November 2021]. (in Georgian)
 7. Law of Georgia on Amendments to the Administrative Procedure Code of Georgia [Online] Available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3274951?Publication=0>> [Accessed 25 November 2021] (in Georgian)
 8. Law of Georgia on Amendments to the Civil Procedure Code of Georgia [Online] Available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3505735?Publication=0>> [Accessed 25 November 2021]. (in Georgian)
 9. Law of Georgia on Amendments to the Criminal Procedure Code of Georgia. [Online] Available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3505742?publication=0>> [Accessed 25 November 2021]. (in Georgian)
 10. Law of Georgia on Amendments to the Administrative Procedure Code of Georgia. [Online] Available: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3505723?publication=0>> [Accessed 25 November 2021]. (in Georgian)
 11. Convention on the Prevention and Suppression of Violence against Women and Domestic Violence. [Online] Available: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3789678?publication=0>> [Accessed 25 November 2021]. (in Georgian)
- gia. [Online] Available: <http://hrlibrary.umn.edu/undocs/975-2001.html?fbclid=IwAR3EscUleFD4eKSr7mdUHYGsdf5_f_ha6GPmH5UsrkZ-5v0PoCVAP_dXPY> [Accessed 25 November 2021]. (in English)
3. The decision of the Human Rights Committee of 29 July 2005 in the case of Ratan Georgia. [Online] Available: <<https://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/saertashoriso-kvlevebii7.pdf?fbclid=IwAR0LC52vZLLN6pn8PJfupL7YteO-AdmdaeNOvD0IWFsGQHX-GtLWtDMcp1Cg>> [Accessed 25 November 2021]. (in Georgian)
 4. The decision of the Committee against Torture of June 2, 2017 in the case of J.C. And J.E. Against Georgia. [Online] Available: <https://atlas-of-torture.org/en/document/h7po7091r0jhri3ilqns1c3di?page=1&fbclid=IwAR2gjmkyfYga-Ze8vFY-WirzmXfl6i_z9dd7fSBJG-jjhFtZFBdwqQoA4grY> [Accessed 25 November 2021]. (in English)

References:

1. Keohane, R. and others (eds.), 1993. After the Cold War: International Institutions and State Strategies in Europe 1989-1991 London: Harvard Univ. Press. (in English)
2. Sanikidze, G. and Kighuradze, N., 2001. Modern Interethnic Relations. Tbilisi: Open Society Georgia Publishing House. (in Georgian)
3. The Constitution of Georgia. [Online] Available: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/30346?Publication=35>> [Accessed 15 November 2021]. (in Georgian)
4. Organic Law of Georgia on Normative Acts. [Online] Available: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90052?publication=33>> [Accessed 15 November 2021]. (in Georgian)
5. Article 6, paragraph 1. Law of Georgia on International Agreements of Georgia. [Online] Available: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/33442?publication=16>> [Accessed 15 November 2021]. (in Georgian)
6. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, [Online] Available: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1208370?publication=0>> [Accessed 15 November 2021]. (in Georgian)
7. Official website of the Ministry of Justice of Georgia. [Online] Available: <<https://www.justice.gov>>

Judicial Practice:

1. Decision of the Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women of 6 August 2015 in the case of X and Y Georgia. [Online] Available: <<http://hrlibrary.umn.edu/undocs/session62/2327.htm?fbclid=IwAR32OVG-8F3gXqcoXANw-1lhUcjmK5mPxxUn3sFKchufA-YbPv6xBwl-mEXE>> [Accessed 25 November 2021]. (in English)
2. The decision of the Human Rights Committee of 29 May 1998 in the case of Domukovski, Tsiklauri, Gelbakhiani and Dokvadze v. Geor-

- [ge/Ministry/Index/155](https://matsne.gov.ge/Ministry/Index/155)> [Accessed 15 November 2021]. (in Georgian)
8. Convention on the Prevention and Suppression of Violence against Women and Domestic Violence. [Online] Available: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3789678?publication=0>> [Accessed 15 November 2021]. (in Georgian)
 9. Article 75, paragraph 3, Convention on the Prevention and Suppression of Violence against Women and Domestic Violence. [Online] Available: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3789678?Publication=0>> [Accessed 15 November 2021]. (in Georgian)
 10. Article 3, paragraph "b", Convention on the Prevention and Suppression of Violence against Women and Domestic Violence. [Online] Available: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3789678?publication=0>> [Accessed 15 November 2021]. (in Georgian)
 11. Bochorishvili, K. and Loria A., 2009. A Practical Handbook on Domestic Violence. Tbilisi: Bona Causa. p. 19. (in Georgian)
 12. Georgian Young Lawyers Association. 2006. Domestic Violence, Against Women and Girls. Tbilisi: Meridian. p. 29. (in Georgian)
 13. Bochorishvili, K. and Loria A., 2009. A Practical Handbook on Domestic Violence. Tbilisi: Bona Causa. p. 27. (in Georgian)
 14. Official website of the Council of Europe. [Online] Available: <<https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/turkey-s-announced-withdrawal-from-the-istanbul-convention-endangers-women-s-rights>> [Accessed 15 November 2021]. (in Georgian)
 15. Official website of the Council of Europe. [Online] Available: <<https://rm.coe.int/1st-general-report-on-greivio-s-activities/16809cd382>> [Accessed 15 November 2021]. (in Georgian)
 16. Official website of the Council of Europe. [Online] Available: <<https://rm.coe.int/eng-greivio-report-turquie/16808e5283>> [accessed 15 November 2021]. (in Georgian)
 17. Tomashvili, T., 2014. International Human Rights Mechanisms. Tbilisi: Georgian Reform Association. p. 5. (in Georgian)
 18. Universal Declaration of Human Rights. 1948. [Online] Available: <<https://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/aqtebi3.pdf>> [Accessed 15 November 2021]. (in Georgian)
 19. International Covenant on Civil and Political Rights. 1966. [Online] Available: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1398335?publication=0>> [Accessed 15 November 2021]. (in Georgian)
 20. Decision of the Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women of 6 August 2015 in the case of X and Y Georgia. [Online] Available: <<http://hrlibrary.umn.edu/undocs/session62/2327.htm?fbclid=IwAR32OVG-8F3gXqcoXANw-1hUcjmK5mPxhUn3sFKchufA-YbPv6xBwl-mEXE>> [Accessed 25 November 2021]. (in English)
 21. The decision of the Human Rights Committee of 29 May 1998 in the case of Domukovski, Tsiklauri, Gelbakhiani and Dokvadze v. Georgia. [Online] Available: <http://hrlibrary.umn.edu/undocs/975-2001.html?fbclid=IwAR3EscUleFD4eKSr7mdUHYGsd5_f_ha6GPmH5UsrkZ-5v0PoCVAP_dXPY> [Accessed 25 November 2021]. (in English)
 22. The decision of the Human Rights Committee of 29 July 2005 in the case of Ratan Georgia. [Online] Available: <<https://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/saertashoriso-kvlevebii7.pdf?fbclid=IwAR0LC52vZLLN6pn8PjupL7YteO-AdmdaeNOvDOIWFsGQHX-GtLWtDMcp1Cg>> [Accessed 25 November 2021]. (in Georgian)
 23. The decision of the Committee against Torture of June 2, 2017 in the case of J.C. And J.E. Against Georgia. [Online] Available: <https://atlas-of-torture.org/en/document/h7po7091r0jhri3ilqns1c3di?page=1&fbclid=IwAR2gimkjYfga-Ze8vFY-WirzmXfl6i_z9dd7fSBJG-jjhFtZFBdwqQoA4grY> [Accessed 25 November 2021]. (in English)
 24. Judgment of the Human Rights Committee of 29 July 2005 in the case of Ratan Georgia. [Online]. Available: <http://hrlibrary.umn.edu/undocs/975-2001.html?fbclid=IwAR3EscUleFD4eKSr7mdUHYGsd5_f_ha6GPmH5UsrkZ-5v0PoCVAP_dXPY> [Accessed November 25, 2021]. (in English)
 25. Law of Georgia on Amendments to the Administrative Procedure Code of Georgia, [Online] Available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3274951?Publication=0>> [Accessed 15 November 2021]. (in Georgian)
 26. Law of Georgia on Amendments to the Civil Procedure Code of Georgia, [Online] Available: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3505735?publication=0>> [Accessed 15 November 2021]. (in Georgian)